

РІД НАШ КРАСНИЙ, РІД ПРЕКРАСНИЙ!

ОТЧИЙ

ЧАСОПИС
РІК ЗАСНУВАННЯ
2002
ГРУДЕНЬ
Число 12 (204)
КИЇВ 2018

Видання ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво"

Черговий рік добігає кінця. Для України, а відтак і для кожного з нас, був він неоднозначним. Зовнішня інтервенція і потайний спротив внутрішньої п'ятої колони, економічні негаразди й непрозора ідеологія державного будівництва, безкінечні туманні реформи, тотальне скорочення української людності – все це негативно впливало на психологічний стан народу. В такій складній ситуації нам допомагає тільки традиційна національна всетерпимість та віра в щасливе майбутнє.

вирішальних пошуків

Таким духом насажене й наше земляцтво – велика родина патріотів, що завжди носить у серці любов до чарівної Сіверщини. Сотні добрих справ на рахунок наших районних відділень та об'єднань, котрі діють переважно у тісній співдружності з органами влади та громадськими організаціями на місцях. Це й матеріальна підтримка сиротинців та навчальних закладів, участь у великих культурних заходах, посилена увага до земляків – оборонців України в донецьких згорьованих степах, до роботи культурних центрів, які діють на Чернігівщині. Все це серцевина нашої громадської роботи, внутрішня потреба справжніх патріотів, а не трибунних глаша-

таїв. Найгучніші заяви популістів не порятують справу розбудови нової європейської України, справжня любов вимагає саможертвості духу й підтвердження ділами.

Районні відділення – передусім це Прилуцьке, Ічнянське, Козелецьке, Бобровицьке, Новгород-Сіверське – працювали особливо плідно, бо ними керують справді високодостойні лідери. Хотілося б, щоб і інші низові об'єднання не поступалися лідерам. І в цьому плані обнадійливим є прихід до керівництва справді ініціативних відповідальних патріотів у Менському, Ніжинському та Коропському відділеннях, які мають великий потенціал громадської роботи, мають бажання зробити щось добре для малої батьківщини. Адже Чернігівщина опинилася серед найвідсталіших в Україні областей. І це при такій яскравій історії, при таких великих традиціях, що сягають у глибину століть. Тож не поганьбимо святі могили наших пращурів, як і святі пороги їхніх хат, до яких мають повертатися нові молоді покоління!

Цієї грудневої пори відбудуться збори всіх низових громад. Відбудеться традиційна конференція, на якій будуть підбиті підсумки цілорічної

До уваги земляків!

Загальні збори Чернігівського земляцтва відбудуться 11 січня 2019 року у приміщенні Міжнародного виставкового центру за адресою: м. Київ, Броварський проспект, 15, павільйон 3-С.

нашої роботи. Це наші жнива, хоча хлібороби вже встигли зібрати урожай, жнива наших трудів і звершень. Попри розбіжність ідеологічних уподобань, релігійних чи національних платформ пам'ятаймо, що всіх нас єднає любов до малої батьківщини, котра зрідні любові синівській. Тож, повертаючись думкою в нинішній не легкий рік, мріймо про те, що наступний рік принесе нам бажаний мир і достаток, що ми й далі будемо жити й трудитися як велика родина.

Рада земляцтва

До уваги передплатників!

Якщо Ви бажаєте мати повноцінну газету, якщо не хочете, щоб вона замкнулася на рівні органу земляків-масонів, а поширювалася для сотень щирих читачів-співавторів, не забудьте передплатити її самі й порадити це щирим друзям. Тільки тоді вона буде нашим колективним посланням до світу. Редколегія

**Недостатньо тільки бажати; треба діяти.
Йоганн ГЕТЕ**

У ГРУДНІ СВЯТКУЮТЬ СВІЙ ЮВІЛЕЙ:

НАЗИМКО Петро Сергійович – 85-ліття. Народився 8 грудня 1933 року в с. Хотівля Городнянського р-ну. З 1995 по 1999 рр. був проректором-директором Інституту підвищення кваліфікації кадрів Української академії державного управління при Президенті України, з 1999 р. – радником ректора академії.

Кандидат історичних наук, професор. Заслужений працівник народної освіти України. Академік української академії державного управління. Нагороджений орденом "Знак Пошани" та іншими державними відзнаками. Почесний громадянин Городні, почесний член Ради Чернігівського земляцтва.

ГОЛОВКО Дмитро Андрійович – 85-ліття. Народився 17 грудня 1933 року в с. Піски Бобровицького р-ну. Працював у газетах "Молода гвардія", "Молодь України", видавництвах "Молодь", "Український письменник", був відповідальним редактором двотижневика "Театрально-концертний Київ". Член Національної спілки письменників України. Лауреат премії ім. П. Тичини. Автор багатьох поетичних та прозових книг. Один з ініціаторів створення Товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві.

РОМАНЕНКО Катерина Петрівна – 80-річчя. Народилася 13 грудня 1938 року в хуторі Мала Доч Борзнянського р-ну. Понад 55 років віддала вихованню дітей, працювала вчителем української мови та літератури. Відмінник народної освіти України.

ПЕРЕПАДЯ Микола Миколайович – 80-річчя. Народився 16 грудня 1938 року в Чернігові. Працював старшим інженером на заводі "Південмаш", завідувачем лабораторії автоматизації металургійного виробництва у Київському інституті автоматики, має 23 авторських свідоцтва на винаходи.

ДВОРСЬКИЙ Микола Іванович – 80-річчя. Народився 19 грудня 1938 року в с. Червоні Партизани Носівського р-ну. Тривалий час працював начальником охорони "Київенерго".

ЯКОВЕНКО Михайло Іванович – 75-річчя. Народився 7 грудня 1943 року в с. Савинці Срібнянського р-ну.

ГРИШКЕВИЧ Микола Федорович – 75-річчя. Народився 8 грудня 1943 року в с. Велика Дорога Ніжинського р-ну. Працював головним спеціалістом сектору стратегії розвитку транспорту і зв'язку Кабінету Міністрів України, був радником голови Державного агентства автомобільних доріг "Укравтодор".

АНТОНЮК Ганна Андріївна – 75-річчя. Народилася 20 грудня 1943 року в с. Чемер Козелецького р-ну.

ДЕМЧЕНКО Іван Миколайович – 70-річчя. Народився 9 грудня 1948 року в с. Гнатівка Срібнянського р-ну. Понад 25 років працював у системі рибного господарства внутрішніх водойм України, біля 10 років очолював контрольно-ревізійне управління МНС України, останнім часом був головним спеціалістом Рахункової палати України.

ЛИТВИНЕНКО Віра Валентинівна – 70-річчя. Народилася 12 грудня 1948 року в Носівці. Працює в центрі позашкільної роботи Святошинського р-ну м. Києва, керівник творчого об'єднання медиків-мікробіологів.

КОРБАЧ Віктор Григорович – 70-річчя. Народився 21 грудня 1948 року в смт. Березна Менського р-ну. Провідний інженер-конструктор Державного Київського КБ "Луч". Доцент кафедри опору матеріалів Київського університету будівництва та архітектури. Кандидат технічних наук. Автор багатьох наукових праць у галузі числових методів розрахунку та міцності конструкцій.

ДІДЕНКО Олександр Миколайович – 65-річчя. Народився 3 грудня 1953 року в Прилуках. Директор рекрутингової компанії "Брейн Сорс Інтернешнл".

КАНЕВСЬКИЙ Володимир Леонідович – 65-річчя. Народився 7 грудня 1953 року в Ічні. Працює завідувачем канцелярії "Київвійськторгсервісу". Полковник у відставці.

ЧУБУК Віталій Дмитрович – 65-річчя. Народився 7 грудня 1953 року в с. Макіївка Носівського р-ну. Начальник центру електрозв'язку Київської міської дирекції ВАТ "Укртелеком".

КАРПЕНКО Анатолій Григорович – 65-річчя. Народився 27 грудня 1953 року в Києві (навчався у Ніжині). Продюсер, композитор, оранжувальник, звуко-режисер.

ДІДЕНКО Ольга Олександрівна – 65-річчя. Народилася 30 грудня 1953 року в Прилуках. Начальник відділу ЗАТ "Фуршет".

ГЛИНСЬКА Віра Дмитрівна – 60-річчя. Народилася 3 грудня 1958 року в смт. Холми Корюківського р-ну. Приватний підприємець.

ЧАЛЕНКО Олександра Григорівна – 60-річчя. Народилася 3 грудня 1958 року в Семенівці. Старший бухгалтер ТОВ "Гольф-клуб".

ОСТАПЕНКО Василь Сергійович – 60-річчя. Народився 7 грудня 1958 року в с. Ніжинське Ніжинського р-ну. Директор ТОВ "Електробудпроект".

МАЙКО Ніна Василівна – 60-річчя. Народилася 12 грудня 1958 року в с. Заудайка Ічнянського р-ну. Працювала начальником відділу організації праці та заробітної плати на Київському склотарному заводі.

БЕРІЗКО Микола Михайлович – 60-річчя. Народився 19 грудня 1958 року в с. Стольне Менського р-ну. Завідувач відділу головного департаменту з питань гуманітарної політики Адміністрації Президента України.

НЕСІНА Тетяна Вікторівна – 60-річчя. Народилася 29 грудня 1958 року в Борзні. Працює фельдшером-лаборантом в Інституті травматології, ортопедії Академії медичних наук України.

МУСІЄНКО Валентина Сергіївна – 60-річчя. Народилася 30 грудня 1958 року в с. Жуківщина Козелецького р-ну. Понад 30 років працювала касиром-експертом у Старокиївському відділенні Укрсоцбанку.

Дорогі земляки!

Рада ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво" сердечно вітає вас із ювілеєм і зичить усім доброго здоров'я, великих успіхів у житті, оптимізму, сімейного щастя, невтомного доброторства в ім'я рідної землі.

Плани окреслено

Розглядалися питання: прийняття нових членів, звіт про діяльність осередку в 2018 році, затвердження плану основних напрямів діяльності на 2019 рік, про проведення передплати на газету "Отчий поріг" на 2019 рік, затвердження кандидатур делегатів конференції, затвердження звіту фінансової діяльності, спрямованої на благодійну допомогу.

Одноставним рішенням присутніх до земляцької родини увійшли Василь Росовський, Тамара Нестеренко, Світлана Передерій, Олександр Челобітченко, Олексій Онопрієнко, Олег Дурбалов та Дмитро Дурбалов, Микола Полонський.

До початку зборів кожний із присутніх отримав папку з роздрукованим звітом про основні заходи, проведені Прилуцьким відділенням в 2018 році, та проект основних напрямів роботи на 2019 рік. Усі мали час для ознайомлення з документами. Павло Кривонос запропонував переглянути відеофільм про діяльність відділення "Відродження славетних імен Чернігівщини" після чого перейти до обговорення та подальшого порядку денного.

В 2018 році Прилуцьке відділення запровадило проект "Відродження славетних імен Чернігівщини", присвячений 165-й річниці з дня народження видатного українського мистецтвознавця, фольклориста та етнографа з Чернігівщини Василя Горленка. В рамках заходів, присвячених ювілею, на прохання директора районної Прилуцької бібліотеки Валентини Тарасенко 28 березня члени відділення брали участь в історико-літературних читаннях. Організували та провели урочисті заходи 11 травня 2018

15 листопада відбулись загальні збори Прилуцького відділення земляцтва. Їх відкрив голова відділення Павло Кривонос. На зборах був присутній голова Ради земляцтва Віктор Ткаченко. Вшанували хвилиною мовчання тих, хто цього року пішов з життя: Миколу Федоренка, Бориса Харитонова та Володимира Шинкаренка.

року з нагоди святкування 165-ї річниці від дня народження Василя Горленка та відкриття Шевченківської світлиці в Талалаївській середній школі.

Присутній на зборах Віктор Ткаченко висловив вдячність членам Прилуцького відділення за активну життєву позицію в Товаристві, розповів про допомогу землякам Ічнянщини під час лиха та оголосив Подяку голові профспілкової організації Генеральної дирекції з обслуговування іноземних представництв Валентині Михайлової за вияв доброї волі і надання допомоги постраждалим. Він також окреслив основні напрями роботи Товариства на наступний рік.

На зборах Прилуцького відділення затвердили основні напрями роботи в 2019-му році:

Павлу Кривоносу – голові Прилуцького відділення Чернігівського земляцтва, взяти участь у програмі "ВАШ ХІД" телеканалу "Новий Чернігів" з метою висвітлення діяльності земляцтва, спрямованої на пропаганду відродження історико-культурної спадщини Чернігівщини та

популяризацію національної української традиції у міжнародному середовищі.

В межах Проекту "Відродження славетних імен Чернігівщини" провести роботи з устаткування пам'ятника Остапу Вересаю.

Організувати виїзд на малу батьківщину для участі в щорічних Шевченківських читаннях у Шевченківських світлицях м. Прилуки, Прилуцького, Срібнянського і Талалаївського районів та залучити до участі в них відомих земляків, видатних діячів культури та мистецтв України.

Організувати поїздки активістів відділення в дитячий будинок "Надія" та інші дитячі заклади Чернігівщини з метою надання їм благодійної допомоги.

Підтримали пропозицію Павла Кривоноса про створення Міжнародного відділення Прилуцького осередку Чернігівського земляцтва, керівником відділення вирішено призначити Ірину Матяш – доктора історичних наук, професора.

На зборах додали до плану роботи на 2019 рік такі пункти:

Взяти участь у заходах, присвячених 50-річчю пам'яті академіка Віктора Дроботька, який народився в селі Дігтярі.

Олег Шекера звернувся до Віктора Ткаченка з пропозицією внести на розгляд конференції Чернігівського земляцтва питання про підтримку ініціативи Міжнародної громадської організації "Міжнародна асоціація "Здоров'я суспільства" про вшанування пам'яті відомого українського лікаря, засновника епідеміології, фундатора першого в Україні наукового медичного товариства Данила Самойловича, який народився в селі Янівка (тепер село Іванівка) Чернігівського району.

Людмила ТИМОФІЄВА

УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД

Де високая гора

26 жовтня 2018 року робоча група проекту Чернігівського земляцтва "ЗНАТИ, БЕРЕГТИ, ЛЮБИТИ" за сприяння Українського культурного фонду здійснила поїздку в Седнів у "Садибу родини Лизогубів" – філію Чернігівського історичного музею імені В. Тарновського.

Садиба утворилась ще наприкінці XVII ст., коли чернігівським полковником став Яків Кіндратович Лизогуб. Завдяки його старанням впродовж 1687–1698 рр. в Седневі було розбудовано одразу кілька "дворів", що належали Лизогубам. До території одного з них прийнято зараховувати дві муровані споруди, що збереглись до наших днів. Мова йде про кам'яницю Лизогубів та церкву Різдва Богородиці (у XIX ст. була перейменована у Воскресенську). Обидві споруди датують 1690 р.

Церква Різдва Богородиці (Воскресенська) задумувалась як родинна усипальниця Лизогубів. В її криптах зберігались муміфіковані природним чином тіла як Лизогубів, так й інших відомих мешканців Седнева. На жаль, у 1921 р. крипти були відкриті, а муміфіковані тіла у своїй більшості вивезені до багатьох антирелігійних музеїв по всьому СРСР.

Свого розквіту садиба набула тільки у першій половині XIX ст. На початку 1830-х рр. повноправним власником седнівського маєтку став герой битви під Шевардіно, полковник у відставці Ілля Іванович Лизогуб. Саме йому належить суттєве перевтілення маєтку. Протягом 1840-х та 50-х рр. старий дерев'яний будинок було перебудовано у розкішний мурований палац. Його автором був архітектор Дмитро Єгорович Єфімов. У той же час з'явився і чудовий парк з сімома фонтанами, один з яких, що мав назву "Гетьман", бив вище на сажень за петергофського "Самсона". Разом з І.І. Лизогубом до маєтку перебрався з родиною і його молодший брат Андрій. Останньому садиба Лизогубів завдячує безлічі видатних гостей. Справа у тому, що А.І. Лизогуб постійно запрошував до Седнева

відомих митців свого часу. Так, у Седневі побували Тарас Шевченко і Леонід Глібов, Лев Жемчужников та Лео Лагоріо і т.д.

На жаль, оригінальний маєток не дійшов до нашого часу – у 1883 р. спалахнула значна пожежа, що знищила та пошкодила більшість старих споруд. Тільки у 1889 р. молодший син А.І. Лизогуба Федір зміг відновити колишню велич своєї отчини. До речі, саме на кошти Ф.А. Лизогуба було встановлено 1903 р. перший у світі пам'ятник-погруддя Т.Г. Шевченку, що був виготовлений на території України. Автором цього пам'ятника вважається Михайло Гаврилко.

Обговоренню стану та перспектив розвитку садиби родини Лизогубів передувало ознайомлення з історичними об'єктами, тісно пов'язаними з життям родини Лизогубів (Катерининська церква, Свято-Успенський Єлецький жіночий монастир), про які розповів Сергій Лепявко – д.і.н., професор Національного університету "Чернігівський колегіум ім. Т.Г. Шевченка".

Разом з працівниками музею, представниками громадськості, керівництвом Чернігівського району проведено семінар, на якому розглянуті проблеми та перспективи розвитку музею у сьогоденних умовах.

Тетяна Літошко, виконавчий директор Чернігівського земляцтва, ознайомила присутніх з проектом Чернігівського земляцтва "ЗНАТИ, БЕРЕГТИ, ЛЮБИТИ", який здійснюється за підтримки Українського культурного фонду, розкрила присутнім головну мету заходу – вивчення ставлення органів місцевої влади до виживання "містечкових" музеїв в умовах децент-

ралізації. На меті було також ознайомлення з впливом таких культурних осередків на формування громадської думки, виховання молоді в дусі патріотизму і любові до рідного краю, збереженні історичних та культурних надбань минувшини.

Керівники органів місцевої влади – заступник голови Чернігівської РДА Андрій Курданов та заступник голови райради Володимир Поліщук у своїх виступах розкрили глибоку зацікавленість місцевої влади у збереженні таких острівків культури, як Седнів з його старовинною дерев'яною церквою, кам'яницею, парковою зоною та садибою меценатів Лизогубів.

Проникливими словами до присутніх звернулись вчені-історики, краєзнавці, представники громадськості – Валерій Іванов, директор Седнівського НВК, Валерій Журбін, представник ПАТ "Чернігівобленерго", Валентин Митькевич, директор центру туристично-краєзнавчої творчості району, Ервін Міден – аспірант Національного університету "Чернігівський колегіум ім. Т.Г. Шевченка", які порушили одну, болючу для всіх музеїв тему – недостатність фінансування не лише для пошуку і поповнення експозицій, а й для збереження вже наявних експонатів.

Про зв'язок громадських організацій і осередків культури сказав отець Тимон, настоятель Георгіївської церкви, проте найбільш чітко для нього є збереження цієї пам'ятки історії початку XVIII ст., яка під впливом природних факторів зазнає серйозних руйнувань.

Юлія АБАЛМАСОВА
Фото Ганни СКРИПКИ

УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД

31 жовтня команда проекту "ЗНАТИ, БЕРЕГТИ, ЛЮБИТИ" Чернігівського земляцтва за сприяння Українського культурного фонду провела черговий семінар в меморіальному музеї Миколи Кибальчича у селищі Короп. Презентацію проекту здійснила Тетяна Літошко, виконавчий директор Чернігівського земляцтва.

Меморіальний музей розміщено у збереженій частині колишнього родового будинку Кибальчичів. Цей дім був збудований батьком Миколи Іваном Йосиповичем Кибальчичем в середині XIX ст. Після Другої світової війни дві третини будинку були продані під знос новими власниками.

Офіційно меморіальний музей Кибальчича було відкрито 20 січня 1960 року на виконання рішення Чернігівського облвиконкому від 26.02.1959 року як музей на громадських засадах. Наказом Міністерства культури УРСР від 25.12.1978 року був переведений в розряд державних і став відділом Чернігівського історичного музею ім. Тарновського. Нині меморіальний музей Кибальчича є відділом Коропського регіонального історико-археологічного музею.

До участі у семінарі були залучені представники громадськості, керівництво району, місцеві жителі, школярі. З нагоди святкування 165-річчя від дня народження М.І. Кибальчича учасників семінару зустрічав духовий оркестр, а учні гуртка ракетомодельовання запускали виготовлені власноруч ракети. Оглядова екскурсія музеєм, яку провів науковий співробітник Коропського регіонального історико-археологічного музею Григорій Касьяненко, завершилася вікториною про життя і діяльність видатного земляка та іменним тортом для присутніх дітлахів. А потім були покладені квіти до пам'ятників М.І. Кибальчичу та маршалу авіації С.Г. Руденку.

Науково-практичний семінар розпочався доповіддю в.о. директора музею Тамари Гриценко, яка, демонструючи кадри з життя і діяльності музею у попередні роки, озвучила проблеми та перспективи його розвитку.

Віктор Кузуб, в.о. голови Коропської РДА, привітав учасників семінару, роз-

повів про перспективи розвитку музейної справи на Коропщині, про роль та місце органів самоврядування у збереженні національних надбань для майбутніх поколінь.

Вадим Махінко, працівник сільськогосподарського підприємства с. Деснянське, звернув увагу на недостатню рекламу цього туристичного об'єкту,

"диво Кибальчича" писала в 1882 році (через рік після його страти) зарубіжна преса. Нащадок сербських гайдуків і українських козаків, він уже в своїх генах мав незборимий дух волі і дерзання.

Коли ближче знайомишся з життям Миколи Кибальчича, починаєш розуміти, яких вершин у науці він міг би досягти, якби доля відміряла йому більше двадцяти семи років.

Але як головний технік організації "Народна воля", він був засуджений до смертної кари і повішений 3 квітня 1881 року разом із А. Желябовим, С. Петровською, Т. Михайловим та М. Рісаковим, заарештованими у справі замаху на царя Олександра II.

Знаходячись у в'язниці, він зробив креслення оригінального реактивного літального апарату, важчого за повітря і розрахованого для космічних польотів. У проекті він розглянув будову порохового двигуна, керування польотом шляхом зміни кута нахилу двигуна, запрограмований режим горіння. Потерпаючи за долю свого винаходу, він звернувся до свого адвоката М.В. Герарда з проханням врятувати його ідею. А на пропозицію Герарда врятувати йому життя відповів: "Врятувати моє життя – другорядне, важливіше інше – врятувати мій проект".

В ході обговорення нагальних проблем музею учасники семінару внесли ряд пропозицій щодо покращення його роботи, які ляжуть в основу висновків експертної групи щодо збереження "містечкових" музеїв.

Після завершення семінару учасники оглянули експозицію у візит-центрі Мезинського національного природного парку у с. Деснянське, яка охоплює весь проміжок часу від палеоліту до сучасності. Серед експонатів є і матеріали про особистість М.І. Кибальчича.

“ЖИТТЯ, як спалах блискавки”

відсутність покажчиків назв вулиці, площі ім. М. Кибальчича. Він нагадав присутнім про роботу гуртка ракетомодельовання, який був одним з кращих на теренах колишнього СРСР, та неналежне вшанування пам'яті засновника цього гуртка, який виховав не одне покоління шанувальників наукової творчості М. Кибальчича в галузі ракетобудування.

Анастасія Білоус, переможниця районного рівня всеукраїнського гуманітарного конкурсу "Космічні фантазії", познайомила присутніх із своєю конкурсною роботою "Я – космонавт".

Валентина Михайленко, краєзнавець, автор книги про Миколу Кибальчича, розповіла про окремі моменти його біографії, про його винахід. Про це

Ганна СКРИПКА
Фото автора

УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД

Ознайомлювальну екскурсію з експозицією музею провела науковий працівник Алла Кривець. Музей-садиба Олександра Саєнка – унікальний центр української культури і мистецтва, є своєрідним медіумом, тримаючи зв'язки між минулим і сучасним, вибудовуючи перспективи на майбутнє. Завдяки цьому він займає чільне місце серед художньо-меморіальних музеїв України.

Нині у музеї Олександра Саєнка, який було урочисто відкрито 5 листопада 1996 року, налічується більше тисячі експонатів. Музейна колекція постійно поповнюється новими творами та цінними матеріалами і документами, книгами.

Вступне слово "Перспективи розвитку музейної справи Борзнянщини. Роль та місце органів самоврядування у збереженні національних надбань для майбутніх поколінь виголосила Галина Носолевська, заступник голови Борзнянської РДА.

Проект "ЗНАТИ, БЕРЕГТИ, ЛЮБИТИ" презентувала Тетяна Літошко, модератор семінару, виконавчий директор ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво".

У роботі семінару взяла участь Олена Пономарєвська, заступник директора з наукової роботи Чернігівського обласного художнього музею імені Григорія Галагана, яка розповіла про комунікативний потенціал музею в соціокультурному просторі.

З доповіддю на тему "Роль музею-садиби Олександра Саєнка в культурному середовищі України" виступила Людмила Білоус, заступник генерального директора з наукової роботи Національного музею українського народного декоративного мистецтва.

Маючи у колекції музею більше 40 творів О. Саєнка, Н. Саєнко та Л. Майданець-Саєнко, доповідач поділилася досвідом презентації колекції в різноманітних проектах та художніх виставках в Україні і зарубіжних проектах, а також наукових досліджень і публікації їх в матеріалах конференцій та симпозіумів.

У роботі семінару взяла участь Ніна Саєнко, засновник художньо-меморіального музею та мистецької студії імені Олександра Саєнка для глухонімих дітей і сиріт у Києві. Вона зосередила увагу на художньо-презентаційній, науково-дослідній та виховній діяльності музею.

У виступі "Значимість музейної

У рамках проекту "ЗНАТИ, БЕРЕГТИ, ЛЮБИТИ" Громадської організації "Товариство "Чернігівське земляцтво" за підтримки Українського культурного фонду у Борзні відбувся семінар у художньо-меморіальному музеї "Садиба народного художника України Олександра Саєнка".

справи у культурно-мистецькому житті району" Наталія Миколаєнко, головний спеціаліст сектору культури Борзнянської РДА, говорила про значення

Рябоштанова, директор Борзнянської гімназії ім. П. Куліша, Лариса Волошина, директор Борзнянської централізованої бібліотечної системи, Олена Пилипенко, методист, керівник гуртка інкрустації солом'яю Борзнянського районного Будинку дитячої та юнацької творчості.

Із доповіддю "Феномен мистецької династії Саєнків – у спадкоємності поколінь" виступила Тетяна Пошивайло, заступник генерального директора з наукової роботи Національного центру народної культури "Музей Івана Гончара".

"Творче життя музею Олександра Саєнка. Стратегічні цілі розвитку музею" – тема доповіді Ніни Храпач, директора цього художньо-меморіального музею.

Голова Борзнянського відділення

ДАРУВАТИ радість людям

музеїв у збереженні історико-культурної спадщини, у залученні до музеїв широкого кола відвідувачів не лише району, а й за допомогою туристичних маршрутів, це окрема справа, над якою треба працювати. Розуміючи вагу і значення музейної справи, місцева влада надає всебічну допомогу у різнобічній просвітницькій діяльності музеїв.

Зінаїда Москаленко, директор Борзнянської середньої школи II-III ступенів імені Х. Алчевської, наголосила на значенні музею Олександра Саєнка у мультимедійному проекті "Музей – школа".

На семінарі також виступили: Анна

земляцтва Володимир Леміш наголосив на тому, що земляки постійно підтримують діяльність музею, беруть активну участь у різноманітних заходах. Оцінюючи вагому роль музею у збереженні мистецької спадщини, вагомість імені Олександра Саєнка в історії українського мистецтва, вважає за потрібне надати музею статус обласного чи національного значення.

В результаті роботи семінару визначені напрямки подальшого розвитку музейної справи в Україні.

Ніна САЄНКО
Фото Марії ПОШИВАЙЛО

УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД

Перед початком дискусії біля крилатого пам'ятника поету прозвучала у виконанні самодіяльного колективу величальна пісня про знаменитого земляка. Гості ознайомилися з музейни-

ми експонатами, що відбивають і етапи життя Павла Григоровича, і довгу історію села, що пережило 28 грудня 1942 року страшну трагедію, коли фашистські карателі знищили 859 жителів села і спалили 670 дворів.

Затим у світлому теплом залі Будинку культури відбулася змістовна дискусія про стан сучасної культури, про шляхи її збереження й розвитку, що особливо актуально в наш складний час.

Як відомо, Пісківський музей П. Тичини потрапив до тих центрів збереження нашої національної пам'яті, якими опікується ніні недавно створений Український культурний фонд, а з ним і наше столичне земляцтво. Саме про це та про інші проблеми цієї роботи розповіла присутнім (а в залі були ще й численні представники бібліотек та шкіл району, на яких і лежить основна відповідальність за збереження духовності) керівник проекту заступник голови Чернігівського земляцтва Тетяна Літошко. Вона поінформувала присутніх про основні напрямки роботи (створення документальних відеофільмів, видання музейних путівників тощо), наголосила на тому, що жодне міністерство культури не активізує музейну роботу, якщо на місцях не буде справжніх патріотів України.

Вдмуливу, насичену фактами співповідь виголосила шефра на різні ідеї начальник гуманітарного відділу Бобровицької РДА Марія Герасименко.

Відома столична землячка, засновник

музею О. Саєнка в Борзні та мистецької студії в Києві Ніна Саєнко розповіла про свою роботу, про музей свого батька та про значення таких осередків культури, як музей П. Тичини.

чини. Робота ця має системний характер, на різних заходах найменші тішається казкою про Івасика Телесика, старші ж залюбки читають поезію про природу, кохання.

– Ми всі знаходимося на передньому краї боротьби за нашу культуру, – мовив відомий поет з Києва Анатолій Самойленко. – Адже не секрет, що вона гине під натиском комп'ютерів, масової культури, при відсутності нової книги. І в цьому нам допомагає Павло Тичина. Він формував наше покоління. Він продовжує боротися за сучасну молодь.

Про значення державної підтримки та роль у духовних справах меценатів мовив керівник Бобровицького земляцького відділення Андрій Пінчук.

Цікаво розповіла про історію села та про поетів директор музею Наталія Головка. Згадала вона й про відомих пісківчан А. Євенка, І. Сидоренка, А. Погрібного, зупинилася на роботі конкурсу "Сонячні клар-

нети", що триває ось уже 17 років поспіль. А ще запропонувала відновити колись відомий літературний фестиваль "Чуття єдиної родини", такий потрібний для патріотичного виховання молоді з усіх куточків України.

Про складний стан української культури говорив і відомий поет з Києва Леонід Горlach. А ще один столичний гість – письменник Валерій Демченко, хоч народжений на Луганщині, признався в любові до Сіверського краю та його співця П. Тичини.

Взяли участь у дискусії заступник голови райдержадміністрації Тетяна Ляшенко та заступник голови райради Андрій Ткаченко.

Підсумувала тривалу розмову Тетяна Літошко, наголосивши, що корисна ініціатива Українського культурного фонду про збереження та розвиток духовності спрацює тільки тоді, коли знайде підтримку серед низової інтелігенції, якою такий багатий Тичининий край.

Леонід ГОРЛАЧ
Фото Ганни СКРИПКИ

Там, де липа шелестить

У рамках проекту Чернігівського земляцтва "ЗНАТИ, БЕРЕГТИ, ЛЮБИТИ", який підтримав Український культурний фонд, проведено ще один захід за розробленою програмою – семінар в ушавленому селі Піски Бобровицького району. На запрошення громади туди прибули авторитетні гості з Києва, Чернігова та Бобровиці. І зібрав їх сюди цієї чарівної осінньої днини славетний поет Павло Тичина.

Слушним словом порадувала присутніх директор виставкового центру Київської дитячої Академії мистецтв Ірина Саєнко.

Цікавим був виступ директора Пісківської школи ім. П. Тичини Валентини Хоменко. Саме в цьому освітньому закладі робиться все, щоб діти знали слово свого видатного земляка, для чого проводяться різні конкурси. Тому й зайняла третє місце на обласному конкурсі екскурсоводів їхня учениця.

– А знаєте, як цікаво слухати, коли дитинка читає натхненно "Гаї шумлять" чи інші вірші земляка, – захоплено повідомила головний спеціаліст райвідділу освіти Валентина Мартишевська. – Тому ми й проводимо в районі уроки Тичини, аби пам'ять про нього не згасала.

Директор Бобровицької централізованої бібліотечної системи Леся Циба в своєму повідомленні зупинилася на питанні прищеплення дітям любові до поезії П. Ти-

УКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРНИЙ ФОНД

9 листопада робоча група Чернігівського земляцтва в рамках проекту "ЗНАТИ, БЕРЕГТИ, ЛЮБИТИ", який реалізується за сприяння Українського культурного фонду, здійснила поїздку у смт. Любеч в історико-археологічний музейний комплекс "Древній Любеч".

По приїзді в Любеч делегацію зустріли представники місцевої влади, науковці, працівники музейного комплексу, вчителі та учні школи.

Вже з перших кроків подорожні відчували, якою благодатною, енергетично насиченою, щедрою на добрих людей є ця земля.

Знайомство розпочалося розповіддю кандидата історичних наук, чудового оповідача Олександра Бондаря. Присутні з захопленням слухали детальну інформацію про те, як виник та розвивався "Древній Любеч", як велися археологічні розкопки на його території та які знахідки є нині у відкритих фондах музею. Приміщення музею нині знаходиться в ремонті за кошти міжнародного гранту і туристичні екскурсії в ньому не проводяться. Проте, основні об'єкти комплексу, а це і саме давньоруське місто Любеч, залишки валу середньовічної фортеці, городище "Замок", некрополь, курганні могильники, поселення, Ближня і Дальня печери преподобного Антонія, Антонієвський монастир, кам'яниця Полуботка, Спасо-Преображенський собор 1811–1817 рр., доступні для огляду.

Модератор заходу Тетяна Літошко, виконавчий директор ГО "Товариство "Чернігівське земляцтво", презентувала проект "ЗНАТИ, БЕРЕГТИ, ЛЮБИТИ" і розповіла про проблеми збереження культурної спадщини не лише Сіверщини, а і всієї України, зважаючи на децентралізацію, реформування місцевих органів влади, а інколи і людей, які, посівши чільне місце у владі, не розуміють, які багатства їм дісталися в управлінні. складний соціальний і матеріальний стан регіону.

З вітальним словом до учасників науково-практичного семінару, який проводився у стінах Любецької школи, звернулася заступник голови Ріпкинської районної ради Світлана Ткаченко. Вона зазначила, що місцева влада, як і раніше, опікується проблемами музейного комплексу і докладає всіх зусиль до його збереження і розвитку.

Наталія Шаповал, депутат Любецької селищної ради, з хвилюванням розповіла про воїнів 12-ї гвардійської Пінської Червонопрапорної ордена Суворова стрілецької дивізії, які захищали Любеч в роки Другої світової війни, що для дітей надзвичайно важливо знати і берегти свою історію.

ВІДЛУННЯ

Під час заходу учасники семінару змогли ближче познайомитися із доповідями співробітників інституту історії, етнології та правознавства імені О. Лазаревського Чернігівського університету імені Т.Шевченка, а саме: Олександра Коваленка про проект "Від партнерства місцевих музеїв до широкого транскордонного культурного співробітництва" в рамках програми територіального співробітництва країн Східного партнерства Україна – Білорусь, та Ігоря Кондратьєва "Любеч та його округа у IX–XIV століттях".

Заступник директора з наукової роботи МК "Древній Любеч" Сергій Заліський виступив з доповіддю "Становлення та розвиток музейного комплексу "Древній Любеч", 2009–2018 роки" та про перспективи його розвитку. Василь Трихліб розповів про творчий зв'язок Любецького ЗЗСО I–III ступенів з МК "Древній Любеч" та історико-патріотичне виховання школярів.

Про сьогодення музею розповів присутнім молодший науковий співробітник музею Анатолій Федорченко, наголосивши на важливій ролі Любеча в нашій історії як будівничого української нації.

До учасників семінару звернувся настоятель Спасо-Преображенського храму

отець Іоанн, який зазначив, що дуже складно і вкрай важливо навчити людей любити свій край, а не тільки знати і берегти його. Церква завжди була на сторожі духовності, а сьогодні – тим більше. Ми завжди робили і будемо робити, щоб зберігалась історія і примножувались добрі справи.

Ніна Саенко, засновник художньо-меморіального музею Олександра Саєнка у Борзні, у своєму виступі про роль музеїв у презентації української культурної і мистецької спадщини та вплив на формування національної свідомості зазначила, що сьогодні дуже складна ситуація в країні. Але ми маємо знайти в собі сили, щоб зберегти музеї, бо їх вплив на людей не виміряти, а для дітей – це надбання народної мудрості і творчості.

Ще багато важливих тем було обговорено в ході семінару. В заходах брали участь співробітники МК "Древній Любеч" та учні Любецької ЗЗСО I–III ступенів.

У дружній та невимушеній атмосфері пройшли перегляд фільмів "Древній Любеч", "Князьівський замок X–XII ст.", "Місця відпочинку в Любечі та його околицях", а також дискусія.

Олександр ЛИТВИН
Фото
Володимира ПІНЧУКА

Дороги

Нинішній рік для членів Новгород-Сіверського земляцького відділення був справді щедрим на дороги до людей. До земляків, які нині в нелегких умовах намагаються і зберегти історичну пам'ять, і заглянути у майбутнє. Адже людське життя – це справді неповторний шлях з минулого у майбутнє, і чим більше добрих слідів залишиться на землі, тим щасливішою вона буде.

до людей

Про це йшлося на звітно-виборних зборах Новгород-Сіверського відділення, яке відбулося в затишному конференц-залі Київської торгово-промислової палати. Того разу взяли участь майже 40 активістів громадського руху, яким не байдужа доля малої батьківщини. На ділову розмову прибув і голова Ради земляцтва Віктор Ткаченко, який розповів про роботу земляцтва та про майбутні загальні збори.

З доповіддю про роботу відділення у 2018 році виступив його керівник Микола Засульський. А доповідати йому було про що. Так, напередодні Дня захисту дітей земляцька делегація зустрілася з дітьми школи в селі Грем'яч.

В сільській школі голова делегації привітав учнів, передав вітання від голови Чернігівського земляцтва Віктора Ткаченка, Новгород-Сіверського відділення та виконав гуманітарну місію, яку підготували члени осередку разом з благодійним фондом "Серце

до серця". Учні отримали гуманітарні набори, в яких були скомплектовані канцелярське приладдя, засоби гігієни, одяг та кондитерські вироби.

З вітальним словом до присутніх звернувся голова благодійного фонду "Серце до серця" Леонід Соколов.

В самому районному центрі відбулася зустріч з керівництвом міста та району, на якій було обговорено перспективи подальшої співпраці земляцького осередку з громадою Новгород-Сіверщини.

14–16 вересня мобільна делегація земляцтва взяла участь у заходах до Дня міста. Адже для земляків "Новгород-Сіверський є найкращим містом, яке значить щось важливе у житті:

*хтось тут народився
і провів щасливі роки дитинства,
хтось зустрів свою першу любов,
хтось досяг своєї першої перемоги,
а хтось здійснив свою першу
заповітну мрію.*

Це особливий день, бо іменини

рідного міста – це свято єднання. Саме тоді ми особливо відчуваємо в своїх серцях любов і гідність за свою малу батьківщину, сповнюємося почуттям єдиної родини. Це свято об'єднує усіх, кому дороге місто – його вулиці, будівлі, сквери, парки і храми, його героїчне минуле і трудове сьогодення. Ми з вдячністю згадуємо всіх, хто творив його славетну історію, збагачував традиції, розбудовував та боронив від ворога.

Знову, як на зачині року, відбулася ділова зустріч з керівниками міста та району, на якій були обговорені практичні кроки щодо участі у проектах по залученню інвестицій, розглянуті питання сучасного економічного стану Новгород-Сіверщини, окреслені напрямки подальшої співпраці.

Обов'язком честі для всіх новгород-сіверців стала підтримка ічнянців, які опинилися в зоні біди. Члени осередку та працівники Київської ТПП, яка співпрацює з регіональним відділенням, впродовж двох днів зібрали понад 7 тис. грн, на які були придбані продукти харчування. Крім того, було зібрано чимало добротного теплого одягу, який також передано до офісу Товариства.

Цікавим на нинішньому зібранні був і виступ декана факультету інституту права ім. Володимира Великого Валентина Головченка, який познайомив присутніх з дослідженням питань етнічного складу села Бирине та навколишніх сіл.

Після виступів активних членів відділення було визнано роботу осередку задовільною, рекомендовано його керівництву продовжити ділові контакти з очільниками міста та району щодо вдосконалення спільної роботи з вирішення соціальних запитів мешканців.

Було обрано делегатів на конференцію та затверджено план роботи відділення на 2019 рік.

Ганна ХАРЧЕНКО

Зодчий

Нещодавно наш поважний земляк Іван Салій, уродженець козацького Іржавця на Ічнянщині, відзначив 75-річчя від дня народження. Певна річ, було чимало сказано добрих слів про нього, а ще літератори привітали Івана Миколайовича зі вступом до Національної спілки письменників України. І цілком логічно, що у ці ж дні в "Українській літературній газеті" з'явилося розлоге інтерв'ю, яке взяв у ювіляра та озвучив на республіканському радіо голова Спілки Михайло Сидоржевський.

України

Назву регалії сьогоднішні Івана Миколайовича – Президент Всеукраїнської спілки виробників будматеріалів. Разом з тим нагадаю, що Іван Салій був відомим і активним на початку неспокійних 90-х років. Він очолював Київську міську державну адміністрацію, був представником Президента України в Києві. А також був народним депутатом України I і III скликань. Ще низка посад, величезний послужний список... Звичайно, старші кияни, кияни середнього віку і не лише кияни знають Івана Салія як політика, державця і авторитетну людину. Власне інформаційний привід для нашої розмови – вихід двотомника "Від утопії до утопії", підзаголовок "100 років експериментів. Досить ілюзій". Про що цей двотомник, який вийшов буквально у цьому році?

– Ви добре знаєте, що філософія світу оновлюється. І, як на мій погляд, то Україна, наша політична і управлінська еліта, усі сто років зміни адекватно не усвідомлює, і ми запізно приходимо до тих чи інших висновків, і так уже 100 років. 1917 рік, Петроград, Жовтнева революція була утопічною. Але, як на мене, то і сьогодні ми все ще шукаємо свій шлях. Україна бореться і утверджується, але блукає і до сьогодні. І я думаю, що очевидні сучасні

утопії, наприклад, демократія українська. Сьогодні ми в себе начебто застосовуємо багато різноманітних демократичних процедур розвинутих країн. Найгірше, що

знову і знову змінюємо, наприклад, виборче законодавство. А проблема законотворчості проста, щоби суспільство дозріло до новацій, їх підтримувало і розвивало. Ми не можемо вибороти свій поступ шляхом закону і декларуванням європейських стандартів. Закон веде, коли він діє невідворотно для усіх і кожного. Законотворчання повинна бути влада і управлінська еліта, а у нас для неї закон неписаний: приймає правильний закон для народу, а сама його ж усвідомлено і порушує.

Або політична коаліція. Успішні європейські держави мають в парламентах 2–3–5 партій і формують коаліцію. Ми і це спробували. Але, очевидно, наша політична еліта і ми, народ, до коаліції в управлінні не готові. Ви ж знаєте, вона то є, то її немає. Це ось така очевидна утопія, але є й інші. Ліберальна економіка. Не тільки Трамп, всі ми зрозуміли, крім "реформаторів", що немає ліберальної економіки у світі. Є протекціонізм та інтереси держави, а ліберальна, це коли влада лінкує, то твердить, що ринок автоматично все вирішує. І ми розлінувалися.

– Термін "ліберальна економіка" придумали в сильних економічних розвинених країнах для слабких.

– Геніально, правильно! Для слабких, для того, щоб ми ніколи не піднялись. Тобто є утопії сучасні, їх немало. Я ще нагадаю утопії: "чим менше держави – тим краще", "трохи безробіття – будуть всі працювати" – не відбулось, "трохи платної освіти – будуть добре вчитись" – не відбулось. Будемо жити як у Європі, як тільки щось підпишемо... підписали, виявилось, підписати мало... Треба стати європейцем всередині країни, працювати як європейці, і потім, до якої Європи ми рівняємось? Я спеціально вивчав, поїхав до Варшави – можу переконаливо сказати: поляки хочуть жити як німці, але розрив між ними не зменшується. А ми хочемо жити як поляки. У нас забагато рівнянь на Вільнюс, на Литву. Ви ж знаєте це. І держава колись велетенська була. І, коли пишаємось магдебурзьким правом, мало хто усвідомлює, що від татаро-монголів Київ звільнили ж литовці (тоді було Велике князівство Литовське, Руське і Жемантійське), і вони добралися аж до Одеси, до півдня України. Я поїхав, повивчав Литву, там є колеги, така ж Спілка будівельників. У Литві було 3,5 мільйонів населення, а тепер – 2,5. Виїхали.

– Коли у вас є час, щоб збирати цю інформацію і писати? Це взагалі вражає. І це не єдина книга, не єдиний двотомник. У Вас ще є книги.

– Це вже спосіб життя і навіть звичка. У мене архів до стелі... Я збираю книжки, які відповідають моїм зацікавленням. І всі чернетки, які я вдень пишу, зранку, з 6-ої ранку я переписую на чистовик, вмонтовую в ідею тієї чи іншої публікації.

– Звідки у Вас це? Бо ми знаємо Вас як політика, як людину прагматичну, дуже далеку до гуманітарних сфер, і тут книжки. Вже десяток книжок вийшло. Звідки з'явилося бажання писати?

– Я не думаю, що це самоствердження. Це швидше за все самореалізація, самоосвіта. Мене на Подолі життя спонукало займатися культурним відродженням. І я переконався, що виробничі плани повинні перевиконуватись в ім'я і за допомогою гуманітарної сфери. А тоді цією сферою формалізовано, лозунгово займалися. Я, як перший секретар Подільського райкому партії, реалізував шанс, поки утверджувалась незалежність, і зміг всі церкви, культові споруди, які були під замком або в них розміщувались склади та підприємства, відродити і передати тим чи іншим конфесіям. У мене була висока ідея: на Андріївському узвозі відродити театри і музеї, прототип паризького Монмартру утвердити. Тоді Борис Ілліч Олійник мене захищав і наставляв. Треба було Поділ піднімати, і Петро Толочко консультував. Актив з охорони пам'яток міста і України мене спонукав до опанування культурного пласту Подолу і Києва. "Собор" Олеся Гончара. Це вже було потрясно...

Потім мене вразив дзвінок із ЦК Компартії України: "До Вас приїде прес-аташе італійського посольства із Москви. Він хоче побути в будинку, біля будинку, де проживав та писав Булгаков". Я викликав всіх райкомівських ідеологів, ніхто не знав, хто такий Булгаков, і що він тут робив. Я попросив бібліотекаря Люду дізнатися, через добу вона збрала на Подолі все, що колись було заборонено: всі твори знайшли по хатах. Я перечитав Михайла Булгакова всього, і потім ми зробили його музей, раніше московичів. І треба сказати, що він більше український письменник, ніж російський або київсько-російський.

– Ви відроджували церкви. Ви дуже добрий аналітик. А що зараз відроджувати? Я думаю, виробничу базу. Безвіз чому зробили? Щоби вивозити самих розумних людей. Хто ж тут залишається, якщо вся молодь звідси тікає? Дуже багато говорите про культуру. Але чому Ви не говорите, що культура не може бути в вакуумі? Культура повинна мати ґрунт. А який же ґрунт для культури? Це економіка. Країна бідна, люди голі, до якої тут культури?

– Мені подобаються Ваші думки. Я підтримую Ваше: економіка диктує майбутнє. Але, на жаль, на останньому параді на Хрещатику про економіку не було ні слова. Завод – це економіка, це бюджет, а далі – обіг товарів та послуг... Якщо трудова

відповіді публічної. На еміграцію, трудову включно, ні позиції, ні кроків, ні реагування влади. Що це таке: чим більше демократії, тим більше боїмося... Чим більше демократії, тим більше охорони. На тракторі зовсім нікого не має, всі в охороні, а люди гинуть... Я Вас підтримую, але щоб Ви знали, що Україна розвиватиметься, коли будуть знання і культура. І економіку без знань і культури не підняти. Тому що культурно освічена людина буде мати зовсім інші пріоритети, і корупція для неї буде ганебною. Тільки 0,13% народу на землі здатні займатися науковими розробками. А менше 1% створюють творчі продукти – це письменники, поети, художники, дизайнери. Ви розумієте, який це гумус суспільства? А ми ним нехтуємо, ми його не підтримуємо. Я побував у Фонді культури України, побував у спілках, побував у видавництвах. І бачу, що це люди талановиті, але їхньому таланту треба дати реалізуватись. Вони не повинні шукати самі собі ці проклятуці кошти. Треба щоб суспільству давали правдиві орієнтири, знаходили правильні дії, а не піар-ходи робили. Я що можу, те роблю. Намагаюсь...

– Іване Миколайовичу, Ви взагалі оптиміст? Ви вірите в те, що Україна подужає, подолає ці проблеми?

– На сьогоднішній момент важко абсолютно стверджувати, тому що навіть благородний високий Майдан – і той гроші перемогли.

Я, як перший секретар Подільського райкому партії, реалізував шанс, поки утверджувалась незалежність, і зміг всі церкви, культові споруди, які були під замком або в них розміщувались склади та підприємства, відродити і передати тим чи іншим конфесіям. У мене була висока ідея: на Андріївському узвозі відродити театри і музеї, прототип паризького Монмартру утвердити.

еміграція іде по світу, то де тут патріотизм, і чому люди виїжджають? Як зробити, щоби люди до нас їхали? А навчання? Мені сьогодні розповіли: у Польщі було тільки 30 тисяч студентів з України, а сьогодні до 70 тисяч. А Ви знаєте, що в Росії зараз до 30 тисяч студентів з України? Тому що нашим вузам кажуть, що збільшили фінансування, а насправді зменшили. По-друге, що то за реформи в освіті, де треба бути менш освіченим? І цього немає

Молодіжне відділення земляцтва зібралось для проведення чергових загальних зборів. Зустріч відбулася у дещо зміненому форматі, оскільки місцем зібрання було обрано затишне кафе у центрі столиці "Трішки більше", а спілкування відбувалося за величезним круглим столом.

За круглим столом

Незважаючи на змінену концепцію, порядок денний залишився традиційним: звіт голови відділення про виконану роботу за 2018 рік, обговорення та ухвалення плану роботи на 2019 рік, питання, пов'язані з підготовкою і проведенням конференції та загальних зборів земляцтва, поточні питання.

Звіт голови відділення Валерія Демченка навіював на кожного учасника зборів приємні спогади, тому часовий регламент для даного питання довелося відмінити. У теплій та дружній атмосфері присутні згадали усі ті заходи, які були організовані та проведені у поточному році.

За результатами загальних зборів було ухвалено відповідні звіти, план заходів на 2019 рік, обрано делегатів на конференцію та прийнято ще ряд рішень щодо поточної діяльності молодіжного відділення.

На завершення молодь отримала чудову нагоду помилуватися вечірніми мальовничими краєвидами столиці нашої Батьківщини.

Ольга ЖАДЬКО

Відкрили дошку Петруші

У селі Петрушині Чернігівського району відкрили меморіальну дошку на честь Андрія Петруші – сина засновника села, козака Роїської сотні, що загинув, боронячи рідну землю від турецько-татарської навали.

Як розповів уродженець села, історик Сергій Горобець, Петруші – дрібношляхетська родина Любецького староства. З другої половини XVI століття Петруші володіли Катожинською землею на Ріпкинщині, де згодом виникне село Петруші. А після надання Чернігову магдебурзького права (1623 рік) невідомий нам на ім'я представник родини Петруш скористався сприятливою ситуацією, коли в околицях Чернігова щедро роздавали земельні наділи, аби їх власники заселяли край, відроджували його після спустошливої Смути початку XVII ст. і – найголовніше! – водночас виконували військову повинність: згідно з вимогами привілеїв на маєтності, шляхтичі-ленники повинні були проживати в заснованих ними поселеннях і виступати на захист міста у разі потреби. Ось так наприкінці 1620-х хтось із Петруш заснував на північно-східній околиці магістратських земель невеличке поселення на берегах безіменного рівчачка, що живився водою із джерел у його верхів'ях.

Натомість більш відомим є син засновника села, славетний козак Андрій Петруша, – каже Сергій Горобець, – . Він увійшов до козацького реєстру часів Гетьманщини (1649 рік) і майже 30 років перебував у лавах козацтва, вірогідно, взявши участь у багатьох військових виправах. Андрій Петруша загинув у Чигиринському поході 1678 року,

захищаючи рідну землю від турецько-татарської навали.

Після смерті Андрія справи у цієї гілки Петруш склалися не кращим чином. Родина збідніла і розпродувала належні їм землі, що відображено в кількох купчих. На середину XVIII ст. Петруші якось раптово зникають з обрії. Рід або згас, або, що більш вірогідно, виїхав у іншу місцевість.

Близько ста років мешкали Петруші в заснованому ними селі. Багато води утекло з тих часів. Ще не так давно місцеві жителі в якості легенд про походження назви Петрушина розповідали про рослину петрушку, про рибалку чи лікаря Петра, навіть про ремонтування місцевими умільцями коліс для карети самого Петра I (Петру – шину).

Однак тепер історичну пам'ять повернуто, а 200 примірників аматорського щомісячного видання "Петрушинський вісник" з нарисом про Андрія Петрушу вистачить, аби про нього прочитали в кожному сільському дворі.

Відкрили меморіальну дошку славетному земляку сільський голова Євгеній Питинський і почесна громадянка села Євдокія Лазарева. Освятив дошку місцевий священник отець Олексій (Супов).

Василь ЧЕПУРНИЙ

Педагог

Вона завжди мріяла бути вчителем. З дитинства встигала все: і "урок" із сусідськими дітьми провести, і мамі в полі допомогти, і лад на обійсті дати. Такою ж і залишилася на все життя.

за покликанням

Вона – Наталія Миколаївна Корж – народилася 17 листопада 1958 року в селі Пальчики Бахмацького району в родині колгоспників. Добре вчилася, багато читала. Після закінчення школи вступила до Харківського педагогічного інституту імені Г.С. Сковороди на філологічний факультет. Була ще зі школи залюблена в українську мову та літературу, прекрасно декламувала поезію, пробувала навіть писати вірші. За цю любов до рідного слова вдячна своїй учительці Катерині Іванівні Вовк.

Після закінчення вузу Наталія Миколаївна працювала вчителем словесності в школі №56 Харкова. Може б так і залишилася в Харкові, але на той час вона була вже заміжною, а чоловіка Віктора Борисовича направили на роботу в Ріпкинський район на Чернігівщині. Так уже більше тридцяти років і живе тут. Зріднилася, полюбила цю землю, її щедрих, роботящих людей. Тут працювала вчителем, заступником директора, директором у школах району, методистом-психологом у районному відділі освіти. За другою освітою Наталія Миколаївна – практичний психолог.

У 2001 році було прийнято рішення реформувати школу № 1 у Ріпках в гімназію. Очолити роботу з виконання цього рішення запропонували Наталії Миколаївні. Довго сумнівалась, а коли зрозуміла, що випала нагода створити щось нове, погодилась на це. Отим великим, до чого рвалася її душа, стала для неї гімназія – її дитя, криниця знань і мудрості.

Щоб міцно стати на ноги новому зак-

ладу, щоб корінням вrostи в ниву освітню, трудилася Наталія Миколаївна зі своїми колегами не покладаючи рук. Пишним садом забувала гімназія. Садом, зрештеним не водою, а працею, знаннями і вмінням невтомних садівників. Ось уже сімнадцять років вона – директор Ріпкинської гімназії.

Наталія Миколаївна є уособленням безкорисливого, повсякденного учительського подвижництва, яке має потужний вплив на розвиток духовності, розуму і чуття. Вона наповнює життя дітей і вчителів високим смислом, пробуджує відчуття значимості кожного у цьому світі. Саме завдяки її зусиллям у гімназії панує дух нової освіти, що формує людину, здатну до постійного сприйняття змін упродовж усього життя, до постійного духовного і морального прогресу.

Сьогодні Ріпкинська гімназія, яка вже два роки носить ім'я Софії Русової, – визнаний флагман освіти району та області, осередок обдарованості, інтелігентності, культури і духовності. Це особливий новаторський колектив, де створюються умови для самовдосконалення і самореалізації учнів та вчителів.

У гімназії успішно діє обласний центр педагогічної спадщини С.Ф. Русової, впроваджується музейна педагогіка: діють три музеї – краєзнавчий, етнографічний та музей відомого мовознавця, нашого земляка Арнольда Грищенка.

Саме завдяки зусиллям Наталії Миколаївни у гімназії відкрито перший і єдиний у світі пам'ятник Софії Русовій.

Постать нескореної українки, педагога і просвітительки є для неї дороговказом. Наталія Миколаївна об'єднала навколо себе "русівців" зі всієї України, заснувала і очолила громадську організацію "Асоціація освітан імені Софії Русової".

Ріпкинська гімназія імені Софії Русової є членом Всеукраїнської асоціації "Відроджені гімназії України" та Міжнародного освітянського "Партнер-клубу". Гімназією укладені угоди про співпрацю з багатьма престижними вишами. Тісна спів-праця поєднує гімназію і Ріпкинське відділення Товариства "Чернігівське земляцтво" в Києві.

Наталія Миколаївна – вчитель-методист, лауреат обласної премії імені Софії Русової, відмінник освіти України, нагороджена знаком "Василь Сухомлинський", "Заслужений працівник освіти України".

А ще вона – гарна дружина, любляча мама і турботлива бабуся. Разом з чоловіком Віктором Борисовичем виховали прекрасних дітей: доньку Марину, яка працює державним службовцем, і сина Ярослава (він військовий, нині проходить службу в зоні проведення операції об'єднаних сил на Донбасі). Радують бабусю і любі внучата Максим та Варюша.

Має Наталія Миколаївна і захоплення. Це – квіти і книги. Квіти в неї всюди: і в хаті (зимовий сад), і в дворі. Любить читати, особливо поезію. А ще любить погуляти осіннім лісом, помилуватися багрянцем листя, напитися синяви небес і відчутти себе щасливою.

Нещодавно Наталія Миколаївна відзначила славний ювілей – шістдесятю річницю свого життєвого шляху. Колектив гімназії, члени Ріпкинського відділення Чернігівського земляцтва в Києві, а також рідні, близькі, друзі і вдячні учні щиро вітають її з ювілейним днем народження і бажають їй міцного здоров'я, родинного щастя, натхнення та Божої помочі на творення добра і краси у житті.

**Валентина ГОЛОВКО
Володимир ФЕДЯЙ**

ЗАБУТИ

Не можу собі уявити, як важко було вижити тоді – в тридцять третьому селянам, коли в них зовсім нічого з продуктів не було. Не було в погребі, не було в коморі, в хаті, пусто було і в магазинах. І найбільше страждань випадало на долю матерів, бо немає більшого горя, як бачити поступове згасання своїх дітей, народжених в таких муках, і не мати змоги їм допомогти. І це у нас, в Україні, де такі глибокі чорноземи, де такі родючі поля і працьовиті селяни.

НЕ МОЖНА

Але ж очевидці розповідали, що в селах було силоміць забрано плоди людської праці: зерно, овочі, худобу.

На щастя, ще коли була жива моя мама, в мене була змога з нею поспілкуватися на цю тему – про голод 1933 року в селі Антонівка Варвинського району. Ось що вона розповіла.

"Мені тоді було п'ятнадцять років і я добре пам'ятаю події далекого 1933 року. Близько п'ятдесяти років мала тоді моя мати Килина і вона була зовсім неписьменною, але Бог наділив її мудрістю, що і врятувало нашу сім'ю. Мати не раз тоді говорила, що голод в Україні було зроблено штучно, що зібраного восени 1932 року врожаю на всіх би вистачило, але все вирощене відібрали в селян силоміць. Людям при цьому пояснювали, що в Сибіру та на Далекому Сході іде велике будівництво, туди виїхало дуже багато робітників і їх необхідно забезпечити продуктами харчування. Та голод в Україні зробили дійсно вороги народу штучно. Це були якісь нелюди, яким вдалося прийти до влади та давати такі розпорядження, щоб одних ніби рятувати, а інших зовсім зводити зі світу".

Колись прочитала роман Уласа Самчука "Марія". Цей художній твір

розповів світові про страшний 1933-ій рік в Україні, про причини та наслідки Голодомору. На перших сторінках роману описується життя та побут українських селян, їхні будні і свята, радощі та клопоти. Та поступово оповідь набуває трагічного звучання, послідує розділи роману справляють моторошне враження. В голодному 1933-му гинуть усі герої роману, згасає і головна героїня – Марія, покинута, одинока.

Детально відтворив картину винищення українського народу у 1932–1933 роках Василь Барка в романі "Жовтий князь". Переживши Голодомор на Полтавщині, письменник більше 20 років збирав свідчення очевидців і подав їх у художній формі в своєму романі.

Натуралістично змальовані пись-

менником картини смерті селян та їхніх дітей, реалістичні описи голодних мук, пошуків їжі на зимових полях розкривають страшну правду, засуджують радянський тоталітарний режим, який так цинічно штовхнув у прірву своїх громадян – селян-хліборобів.

Осмилюючи ті страшні трагічні події, коли від Голодомору загинуло за різними даними від п'яти до десяти мільйонів українців, ми маємо усвідомити, як важливо знати історію та засвоювати її часом трагічні уроки. На сьогодні тема Голодомору 1932–1933 років в Україні надзвичайно актуальна. І щороку все більше людей у листопадове надвечір'я запалюють свічу, щоб вшанувати пам'ять загиблих і засвідчити солідарність із тими, хто виступає проти зазіхань на життя окремої людини чи нації в цілому. Такі уроки ми неодноразово проводили в Требухівській сільській бібліотеці-філії №8 як для школярів місцевої школи, так і для дорослих користувачів книгозбірні.

А особисто у мене, після всього прочитаного та почутого від очевидців Геноциду, народились поезії, присвячені тим трагічним подіям в житті нашого багатостраждального українського народу.

І МОРОМ МІЛЬЙОНИ ЛЮДЕЙ БУЛО ВБИТО

*Забути не можна. Долаю зневіру.
У книгах читаю, як все те було.
Та я все не вірю, ніяк не повірю –
Від голоду пухло, вмирало село.
У нас чорноземи глибокі, багаті.
Вродило усе. А настала зима –
Чому в селянина, чому в його хаті
Ні їсти, ні пити нічого нема?
Забрали пшеницю, забрали і жито,
Забрали надію. Забрали до тла.
І мором мільйони людей було вбито,
Немов в Україні орда побула.
Знов прийде весна,
Квітувати муть вишні,
Надіюсь, не буде назад вороття.
Але не забуде ніколи Всевишній
За нагло обірвані їхні життя.*

Надія КОЛЬЦОВА

Повернути пам'ять

У Бахмацькому районі в селі Пальчики сталася подія, яка стала значущою не тільки в районному, а й обласному масштабі. Пасічники зібралися в селі для відкриття пам'ятника засновнику бджільництва Петру Прокоповичу. Відкриття присвячене 243-річчю від дня його народження.

Пам'ятник створили і відкрили з ініціативи почесного бджоляра України Петра Балаша. Основоположник бджільництва похований біля школи на місці, де розташовані дві надгробні плити. Поруч знаходиться могила його послідовника сина Степана Великдана.

Нагадаємо, що П. І. Прокопович – знаменитий бджоляр нашої країни, який створив рамкові вулики. Він був родом з села Митченки.

До речі, це вже друге скульптурне зображення всесвітньо відомого творця добра на землі. Перший бронзовий пам'ятник викрали новітні вандали.

Наш кор.

Спільно

із земляками

Нинішній рік був багатим на добрі справи, незважаючи на всілякі організаційні труднощі, що переслідували столичних коропчан. І тому звітно-виборні збори відділення, що відбулися в середині листопада, виявили особливу зацікавленість його активу.

Про роботу доповідав керівник відділення Володимир Буглак. Він відверто сказав, що навіть

за складних суспільних умов можна було досягти більших результатів, але й те, що маємо на рахунок, дозволяє оцінити роботу задовільно. Такої ж думки були й інші промовці, оскільки результати говорять самі за себе.

Так, на рахунок колективу чимало пам'ятних акцій. Це й участь в організації та проведенні Дня села в Оболонні та

інших населених пунктах, а передусім у традиційному Миколаївському ярмарку в Коропі, в заходах з нагоди Дня пам'яті та примирення на Оболонському плацдармі, зустріч з творчими людьми району в Нехаївці, поїздка на теплоході по Дніпру і екскурсія в ботанічному саду ім. Фоміна та ін. А ще ж були цікавими презентації книжок Василя Кирилюка та Валентини Михайленко, виставка картин камбоджійського художника в районній центральній бібліотеці, відвідання концерту відомої землячки з села Сохачі оперної співачки Ольги Абакумової, 25-річчя історико-краєзнавчого музею, подаровані книги центральній районній бібліотеці та книгозбірні й школі села Оболоння.

Особливо активними в громадській роботі були Анатолій Карацюба, патріоти малої батьківщини Сергій Кудін, Олег Рубаник, Антоніна Гавриленко та інші.

В розмові взяли участь члени відділення, висловивши спільну турботу про поліпшення діяльності низового колективу. В підсумку роботу оцінили задовільно, але для її поживлення за рекомендацією Ради земляцтва обрали новим керівником відділення Віктора Кузуба. Рішення прийнято більшістю голосів, один – утримався.

Антоніна ГАВРИЛЕНКО

Високогірна обсерваторія з великою радістю повідомила землян про відкриття в "Туманності бігбордів" невідомої сонячної системи. Через п'ятнадцять хвилин приголомшлива інформація сягла поверхні Червоної планети, з якої екіпаж земельюту вже з нетерпінням чекав старту додому. Командир земельюта прийняв рішення майнути на провідини сусідів. Маленька, тендітна і терпелива планетка мала вигляд з'гвалтованої, про що галасливо повідомляли глибокі рани мертвих кар'єрів, лишайні струпи вирізаних лісів, а на клаптиках худючих діляночок буяли фантастичні конопляні зарослі.

– Або пан, або пропав! – Різко махнув рукою командир. – Сідаємо. А там що буде, те й буде.

– А як підпалимо оті бур'яни, або рештки лісопоялів? – Жахнувся бортовий зоолог. – Учадіємо...

Бортовий інженер зареготав:

– Ти ж дома, на рідній Землі, не вчадів.

– Дома всі ми вже адаптовані до кіптяви і смороду, А тут же інша хімія, – не здавався зоолог.

– Хімія – в усьому світі хімія, – бортінженер поплескав по плечу невгамовного зоолога. – У нас ЦЕ ТРИ АШ П'ЯТЬ і у них так само...

– Та невже! – Радісно потер руками бортовий кухар. – Отже, ми першими посмакуємо космічною самогонкою.

– А перед нашим відльотом на Червону планету під Полтавою люди знайшли закваску зі сміття. – Кухар плескав по лівці черпаком. – Якийсь "винахідник" аж з міста Лева з великою любов'ю до Григорія Сковороди, Івана Котляревського, Миколи Гоголя вирішив, що Сорочинський ярмарок без того подарунку до свого чергового святкування не доживе.

Тим часом штурман вибрав місце для посадки. Гуркіт двигунів стих. Раптом транспортний засіб одною ногою провалився в глибоку яму і ледь не перевернувся. Екіпаж розплатився синяками за те, що не пристебнувся вчасно пасками безпеки.

– І в нас такі дороги, – потираючи синяка на лобі, мовив борт-радист.

Капітан земельюта оговтався від переляку і до команди:

– Уважно роздивляємось, де ми і хто нас зустрічає.

– Та хіба з такого бур'яну що побачиш? – Простогнав бортовий лікар.

Аж ось кризь бур'яни прoderлись тендітні постаті в чорному одязі з зображенням на кашкетах якогось незрозумілого символу.

– Дивіться, дивіться! – вигукнув бортмеханік. – І їхня поліція в такій же формі, як у нас.

– Та не бійтесь їх. – Відкрив люк. – Бачите, які вони перелані. Видно, набрані після люстрації.

– Хто ви і звідки? – Жестами і мигами намагалися допитатись господарі.

Штурман розклав зоряну карту і пальцем ткнув на зображення нашої галактики, а потім нашої сонячної системи.

– Не читали і не чули про вас нічого, – низькорослий рукавом форми витер носа. – Але ж ви сіли на приватизоване поле і маєте негайно забратися геть.

– Нам би ближче до газової труби, – підступив до тубільців бортмеханік. – У нас пусті баки.

– Так у нас вже давно нічого свого немає, – гуртом почали пояснити тубільці, – все привозне: і нафта, і газ, і вугілля. Вже допалюємо пеньки і бур'яни.

– Хлопці-і, – вигукнув командир корабля і махнув правицею.

Всі замовкли і вперлися поглядами у бік, куди показував командир корабля. А там, вздовж глибоких свіжих слідів від автомобільних коліс, вивершувалися купи рештків тварин, різноманітного сміття і стояв нестерпний сморід.

Зоолог відірвався від гурту і обережно наблизився до найближчої купи свіжого сміття. Ось він нагнувся, взяв у правицю густо списаний папір і кинувся до своїх, викрикуючи:

– Дивіться! Дивіться, що я знайшов!

– Цікаво було б знати, що ж там написано, – розчаровано промовив штурман.

– Але ж без перекладача...

– Навіщо перекладач! – Радісно вигукнув зоолог. – Тут все написано по-земному, по нашому. "Місто лева вітає сусідів Світу і пропонує тісну співпрацю у вирішенні світової проблеми екології".

– А у вас леви водяться? – Зоолог спитав охоронників.

– Кажуть, що колись були...

– А лев'яче місто є?

– Якщо вийти з бур'янів, то відкриється панорама нашої столиці.

– А чого ж нас, землян, ніхто не зустрічає?

– Бо всі думають, що й ви своє сміття привезли.

– А чому ж не затримали сміттевозів?

– Не маємо права, – розвела руками охорона. – Демократія. Хто що хоче, то те й робить.

А над кварталами міста розправив крила великий транспарант і підніс аж до хмар крикливий заклик:

– Слава сміттевозам! Землянам слава!

Анатолій САМОЙЛЕНКО

СМІТТЕВОЗАМ

СПАВА!

ОТЧИЙ ПОРІГ

Шеф-редактор
Віктор ТКАЧЕНКО
Головний редактор
Леонід ГОРЛАЧ

Засновник: ГО "Товариство
"Чернігівське земляцтво"
в м. Києві

Газета зареєстрована Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України 06.XI.2001 р.
Реєстраційне свідоцтво: серія KB №5594
Передплатний індекс 37630

Адреса редакції:
02002, Київ, Броварський проспект, 15,
тел. 206-87-12
Контакти: www.chz.org.ua,
e-mail: otporig@ukr.net

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

В.В. Ткаченко, В.І. Авдеєнко, Л.Н. Горлач (Коваленко), А.Л. Курданов, Т.А. Літошко, П.І. Медвідь, О.Ф. Орехович, Ю.А. Русанов, М.М. Ткач, В.В. Пушкар'єв, В.Є. Устименко, М.І. Халимоненко.

За достовірність фактів, точність імен і прізвищ, географічних та історичних реалій відповідають автори публікацій.

Передрук тільки з відома видання. Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Літературний редактор **Ганна Скрипка**. Комп'ютерний набір **Ганна Скрипка**.

Верстка, дизайн **Оксана Кисленко**.

Надруковано та зверстано на замовлення товариства "Чернігівське земляцтво" в м. Києві у КП "Редакція журналу "Дім, сад, город". Тираж 1100.